

СРПСКИ НАРОД

ЖИВЕО КРАЉ!

СРБИЈА СРБИМА

Велику пометњу у нашем народу направно је тако звали Краљев говор са лондонског радија. То је сатански смишљен ударца српском народу Баш у срце. Наш је народ монархистички одгајен. Од искона он зна за свога господара у држави. Никада српски народ није имао други облик владавине до монархије, од његовог постанка до данас.

Зато је болно одјекнуо тобожњи говор Краљев, којим Он, Краљ назива издајницима оне који вичу у сав глас умирући: Живео Краљу! Зато се је срце препунило од бола и јада; јакнуо је сваки, ко се Србином зове.

Говор Краљев са лондонског радија јесте посао људи који немају ни части ни карактера, ни куће, ни кућишта, ни отаџбине, никакве светиње.

Тај је говор ишао на то да у душама српског народа сахрани монархију, омраме Краља, направити пустош у свести народној, покида нерве и баца га опет на морално и духовно беспуће. Упропасти га духовно, да би га морално и физички сахранили. Ето, то су они хтели.

Питамо вас: Који је то свесни владалац који би дао секиру у шаку комунистима да ме одрубје главу кад год то они зажељу? Који је то свесни владалац, који би сам разарао монархију и династију, славну прошлост својих предака и будућност својих потомака? Нема тога на кугли земљиној, осим ако је сишао с ума.

Говор Краљев требало је да ошамути српски народ и да прејудицира ствари у Квебеку, ако би се што проговорило о југоисточној Европи, а о Србији на посе. Зато је велики доброжелатељ српског народа — Хрват Шубашић зграбио ову прилику као политички најзгоднију. Сваки ко је слушао овај говор, уверен је да оно није Краљев глас. Није помогла ни имитација црногорског нагласка, својствено Краљу Оцу и Краљу Сину.

Јосип Броз Тито је триумфовао: Српски наро гине и виче: Живео Краљ Петар II, а Краљ Петар одбија то и виче: Живео Тито! Какав глупачка измишљотина и недотупавна игра.

Зна свако које Србин, да је. Устава наш највећи закон, коме се мора свако па и Краљ повиновати, а тај закон вели, да Краљ из иностранства не може заповедати. Право на заповедање и војство народа има Министарски савет. А кад је Краљ отсутан више од шест месеци из државе, бира се намесништво које управља земљом.

Према овоме Шубашић, Броз и сви могући лондонски Хрвати заједно са спикером лондонског радија дне кратком валу, не могу обманути нашу српску сељачку памет. Не можемо да примио наређења његова и да српски народ метне главу у јарам комунистички.

Краљ поред тога што нема слободу воље. Он не познаје данас после три и по године прилике у Отаџбини. Не може он кроз лондонске наочаре да посматра стање у Србији и да располаже судбином народа српског.

Стога, иако је ова ујдурма са Краљевим говором сатански за-

мишљена, алик није постигла циљ. Нису се покидали нерви српског народа, није се ни ошамутио, нема ни хаоса у земљи, нема оне мутне воде у којој бе Броз из Клања могао да хвата рибу. Цео српски народ остаје веран Краљу и поред свих смишљеница Шубашића и његове компаније лондонске.

Чујте нас, ви жбири и чанколици сви врста, што сте се покупили у Лондону. Нећете ви преварити српски народ. Зна он шта би било са њим и са његовом светом земљом, ако би он поклекнуо и преварио се сада. Нестало би га. Зна он жељу ва-

шу и оног босанског бискупа да ће друмови пожелети Срба, елих неће бити. Али, ва, неће се та пуста жеља остварити.

Свесни смо ми Срби, кад бисмо данас поклекнули. Отишли би у неповрат. Шта онда? Ко би носио српско барјак; ко би се заклињао Краљу на верност; ко би српским друмовима ходио; ко опустушену Свесрбију подизао; ко државу водио; ко ће наставити нашу историску мисију! Свакако не мртви јер живих и здравих, орних и полетних не би много било.

Ми, Срби желимо Свесрбију залечених рана, сачуваних живо-

та, нетакнутих народних тековина, предати нашем младом Краљу, а не једно жалосно и крваво наследство. Зато ви зловори и гробари српског народа нећете успети.

Идемо ми Срби за српском памећу и скочили смо на оружје да одбранимо прадедовско наслеђе. И зато не дамо ми нашега Краља. Знамо да је он Карађорђевић и да ће нам скоро доћи! Зато га и поред ваших подвала волимо и поздрављамо.

Живео Краљу!

»С—Н«

НАШ ПОЛОЖАЈ

Имали су право они који нису губили веру у Србију и поред тешког положаја у коме се она налазила. Њена судбина била је потпуно неизвесна и могло се само причати и нагађати о њеној будућности. Сваки је имао свој план, који је одговарао његовим жељама и надама, али није знао нико шта је стварно и шта ће бити. Пометња у духовима била је велика, најразноврснији гласови су се ширили, доводећи у очајање једне, а испуњавајући радосту друге.

Многима је изгледало да смо остављени и предати на милост једној страни и зто су гледали најпрви на будућност српског народа. Други, међутим, у опортунистичком расположењу, жељни да сачувају своје коже, веровали су да је могућ споразум са сваким.

Трећи су опет тврдили да немамо шта да бринемо и да је све уређено на некаквој конференцији.

Одједном та конференција постала је врло важна и у њене закључке веровало се као у јеванђелски текст. С једне стране заклињали су се и били су готови да ставе руку у вајру уверени да ће наша земља остати поштећена ратног вихора и као неким чудом остати оаза мира уред сукоба.

Услед овакве неизвесности

што се тиче будућности српског народа и услед овакве противуречности у тумачењу догађаја једно нам је потребно. Српски народ у овим судбоносним и неизвесним тренуцима треба по сваку цену да сачува хладнокрвност и мирно да прати развој догађаја.

Најопсаније би по њега било ако би погрешно схватио овај или онај потез зараћених сила и помислио да је дошао час да и он активно учествује у развијању догађаја и решавању своје судбине. Српски народ је толико мали, тако слабо наоружан, да у случају непромишљеног крвака, може га лако нестати.

Опасно би било нарочито погрешно тумачити положај Немачке и на основу тога упадати у непромишљене поступке, који би могли да изазу тешких последица по опстанак српског народа.

Немачке војне снаге на Истоку су нетакнуте и могу без икаквих тешкоћа да нас униште, ако покушавамо до их ометамо у њиховим војним операцијама. То би бил највећа лудост и неопростива погрешка, ако то учини неко од Срба, а грех би био ако то неко затражи од нас.

Ми смо дали искупиће много жртава, ми смо проређени у

међусобној борби и немамо више ни капи крви да пролијемо.

На нама је да само мирно пратимо развој догађаја и да у својој средини чувамо ред и мир, који је исто тако потребан окупатору као и нама.

Наше је исто тако да сузбијамо свакога ко хоће силом да наметне своју власт, све док се наша судбина не реши. Све је остало збрлуда, која може да буде фатална.

Не смејемо да падамо у старе погрешке, него и даље морамо да идемо путем искуства и здравог разума, који нам саветују само мир и ред. Наш је спас само у равнотежи утицаја и снага, у уклањању супротности и загуљавању оштрица сукоба.

Ако хоћемо да српски народ остане жив, да Србија вечито живи, морамо у овом тренутку показати максимум дисциплине и чувати се сваког наглог и једностраног опредељења.

Никако не требамо да губим из вида да смо ми мали и немоћни да утичемо на исход рата и да нам главно треба да буде да тежимо да наша земља не постане попрште ратних збивања. Ми смо доста претрпели, доста дали жртава и имамо право да тражимо да нас сви поштеде и да се у миру реши наша судбина.

А. В.

Морају се осујетити њихови планови да загосподаре Србијом и да ставе цео свет пред свршени чин. У очекивању развоја догађаја ми морамо водити одлучну борбу са Титовим партизанима да бисмо се спасли партизанског робства. Српски народ својом борбом противу њих мора документовати своју вољу да живи слободан у својој независној држави, коју ће он изградити према својој вољи и својим потребама.

Он неће државу по Титовом сепарату којој ће он бити туж гоб. Србија има да припадне Србима, који ће своју земљу уредити како то народ буде жеleo, у духу своје прошлости да би доживели боље дане.

ЈЕДНА ПОЈАВА

Као редовна појава кад један покрет успе или је близу циља, онда настаје прилив нових присталица. Сви слабији, сви колебљиви, полтрони и кукавице нагну у покрет да би се спасли, ако има опасности или да би учествовали у подели власти. Наше друштво последњих деценија није се најалост одликовало карактерним и принципијелним људима. Дух најнижег опортунизма био је завладао у нашој средини.

Некада у предатној Србији било је готово немогуће замислити мало познатијег човека да промени партију. Такви ретки случајеви имали су карактер скандала и дуго се о њима расправљало и дискутовало.

Али после рата променити партију било је исто тако као и скинути са себе прљаву кошуљу, па навући другу — не чисту — него опет прљаву. Исто тако партије су мењале имена преко ноћи или су мењале шефове по наредбини. Некада јавни и политички живот у Србији имао је обележје карактерности и принципијелности, али у послератном хаосу и деморализацији, он је постао само рачуница, извор положаја и богаћења.

У ратном вихору то корумпирано друштво без морала и етике претрпело је слом 1941 године. Ова деморализација јавног живота била је један од главних узрока слома Југославије. Национална катастрофа открила је то стање и опасност која прети од њега свакоме друштвеном и државном уређењу.

У болу и у патњи многи су Срби предузели испитивање своје савести и смело и отворено указали су на грехове, које смо сви скупа чинили било из користи било из малодушности. Генерал Неђић, дошавши на чело Србије, без икакве политичке прошлости, знајући само за службу народу и отаџбини, чинио је велике напоре да поврати старо српско поштење, српски морал и да сасече у корену све појаве корупције и фаворизма. Уколико се у томе успело, моћи ћемо други пут да проговоримо.

Данас хтели бисмо да се задржимо на кризи рашћења, која прати национални покрет. Било је националиста, који су због својих схватања части нације, мислили да треба да воде политику отпора. Они су се излагали великим опасностима и носили су своје главе у торбама данима и месецима. То су били идеалисти, који нису хтели да се помире са стварношћу и са вођењем једне реалне политике чувања српских глава и српских интереса. Многи су од њих платили главом или претрпели неописиве тешкоће ради таквих својих убеђења.

Други изјаснили су се смело за реалистичку политику, за сарадњу са окупатором, која је, приклањајући се стварности, хтела да сачува српски народ у тешким данима. Најзад један већи део задржао је став пасивности и ишчекивања, не смејући да се ангажује ни у једном правцу, чекајући да ситуација у земљи узме одређенији облик.

У току времена многим је изгледало да је национални покрет узео толико маха и да је савим близу успеха и власти, правећи пред тога произвољне или фантастичне прогнозе о исходној рата. И тада почиње да се дешава појава, о којој смо говорили у почетку. Многи од оних, који су цело време били у противном табору или у редовима неопредељених, почели су да се „ваде“, да траже везе и канале на све стране, да би поправили свој положај.

Многи су у томе успели и пошли су покајнички путем једне горе, да траже опроштај грехова и да пољубе скуте оних, који ће сутра дејети положаје и привилегије. Они, који ни прстом нису допринели једном покрету, који су га се одрицали као Сво-

ти Петар Христа, сада су одједном дигли главе, постали су његове ватрене присталице, тврдећи да су од првог дана са њима.

Сваки од тих слабиња и полтрона тврдио је да је имао нарочиту мисију у служби покрета, да би на неки начин објаснио своје закаснило јавно приступање. Други су набили фина спортска одела и пошли као на излет, да се надишу чистог ваздуха и да обезбеде своју будућност, сада, кад већ није било ни какве опасности.

Отворено да кажемо нама се гаде ови људи, који су у стању да преко ноћи промените, да би обезбедили себи главе, положаје и користи. Јавни морал и достојанство човека захтевају да се до краја иде путем којим је сваки пошао из убеђења и уверења. А сваки треба да буде спреман да изађе пред народни суд, да положи рачуна о своме раду и да прими суд народа.

Али постоји опасност да све шињарије, које су се увукле у последњем моменту, не играју какву улогу и внесу у једну нову ствар дух старих партијских обрачуна. И такво ново стање могло би да постане наставак старог, у коме ће политички бродоломници покушати да воде главну реч.

Обнављање националне слоге не треба да значи опроштај оним старим грешницима, који су криви за слом и који ће спречити да дођу до изражаја све што

је здраво и поштено у народу. То не сме да буде амнестија за шињарије и полтроне, који хоће да се угнезде у новом стању и да вуку свакојаке користи.

Треба их се бојати јер су они стари вештачи да створе такве ситуације, као да се без њих не може. Ми не знамо праве намере националиста, кад примају овако касно у своје редове овакве липове. Можда мисле да их искористе, па да их после одбаце и поставе на њихово право место. Али ипак треба се бојати ових превртача и полтрона, наносеће велике штете свакоме покрету.

Готово је правило у политичком животу да један покрет, пун идеализма и поштења у почетку, све већим приливом нових присталица изгуби од своје чистоте и идејности. О тој појави један велики француски идеалиста рекао је да у сваком покрету политика нагрива и постепено гута идејност, мистику, и све више извргава се у друштво шињарија, окупљених за искористивање власти и извора богатства.

Најтеже је једном покрету да се одлучи или да тежи што већем броју присталица или да се ограничи да би боље сачувао чистоту своје идеологије у постизању својих првобитних циљева. Национални покрет изложен је исто тако тој кризи рашћења и било би од штете за будућност Србије ако би разне шињарије успеле да употребле у њему све што је позитивно и конструктивно.

ОД МАРКСИСТИЧКЕ ДИКТАТУРЕ ДО НАЦИОНАЛНЕ ВЕРЕ

— Исповест једног бившег партизана —

Пре извесног времена на Коларчевом Универзитету присуствовали смо једном ретком догађају. Један комуниста, виши функционер комунистичке партије М. Поповић смело, искрено и створено учинио је исповест о напуштању комунистичке партије и „народно-ослободилачког покрета“ и његовом враћању у српске националне редове, о његовом враћању у крило свога, српског народа.

То је редак случај да неко тако јавно објашњава и даје разлоге свога политичког преобраћења. Он је радио то по сопственој иницијативи без притиска ма какве власти. Оно што је рекао осветљава пуном светлошћу истине рад комунистичке партије под вођством Тита на уништавању Срба.

Из његовог предавања добија се јасна слика каквим се методама служи Тито и његово друштво да заведу и искористе до крајњих граница младог човека, пуног идеализма и поштења. Види се како ти одушевљени омладинци постају, како је сам Поповић рекао, јаничари комунистичке партије, који без поговора извршују све наредбе генералног секретара, Јосипа Броза Тита.

М. Поповић изнео је своје активно учествовање у свима омладинским акцијама, које су се водиле на београдском Универзитету последње деценије. Истовремено то је било једно постепено отрежњавање, јер је он све више долазио до уверења да су интереси комунистичке партије виши од интереса његовог народа

и да се српски мора покоравати наређењима партије, иако је убеђен да су они противу интереса његовог народа.

Тито показао се као одличан ученик Стаљина, јер је био милосрдан у спровођењу своје политике и умео је свакога да онемогући и ликвидира ко му се није покораво. Живо и убедљиво износио је М. Поповић ову драму која се развијала у једној младој души, пуној идеализма, која је стално долазила у сукоб са закулисном политиком Јосипа Тита, генералног секретара КПЈ.

Он је исто тако отворено и искрено говорио о раду комунистичке партије у Црној Гори после слома и како је претрпела крах њихова акција. Он одлази затим у штаб Тита и све што види да се дешава на врху покрета толико утиче на њега, да он губи веру у комунизам и у њему се постепено буди српска национална свест.

Он види на шта се своди та велика „борба за народна права“, да би поједине категорије могле да благују и лепо живе, док обични припадници боре се са свима тешкоћама и оскудицама. Још више утиче на њега крвошото и свирепост са којима „партизани“ поступају према српском живљу. Изнео је неколико страшних случајева свирепости припадника „народно-ослободилачког покрета“. Све то утицало је да је он стекао:

„Уверење да борити се под заставом комунистичке партије значи борити се за економско и социјално ropство сељака... Уверење да борити се под заставом комунистичке партије за спас

Уздајмо се у Бога

У часовима кризе коју преживљава поједнац, или народ, највећа опасност не лежи у томе што су тешкоће несавладљиве, већ у унутарњем, духовном стању према тим тешкоћама. Ако човек, или народ, допусти да њиме овлада малодушност, онда је са њим свршено. Онда и најмање тешкоће постају одиста несавладљиве.

Али, питају се људи, где наћи ослонац, где наћи потребну духовну снагу? Онда, где се она једино и налази: у вери и Богу. Без Бога човек је кукавно и ништавно биће, на кога страх вреба са свих страна. Са Богом пак, човек је силан и непобедив. Тако је одувек било, тако је и данас.

Одвек нам је у прошлости ишло добро, те су многи престали да мисле на Њега, Творца неба и земље и Свевладитеља. Отпадили смо се од Њега, мислећи да нам Он није потребан. Заборавили смо на ову реч наше народне мудрости: Ко неће Бога за Бога, тај ће ђавола за господара.

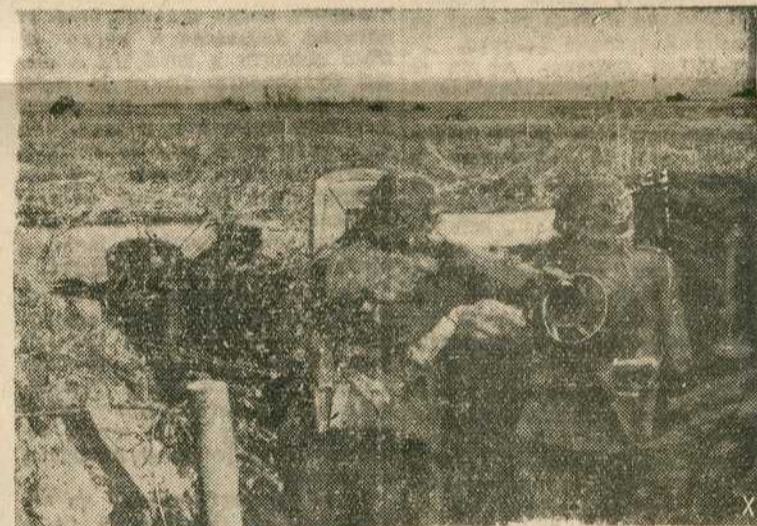
Овај други господар наводио нас је на зла која су нас учинила мекушним слабињима.

Престали смо да верујемо у живот вечни, зато и дрхтимо за бедни земаљски живот свој, док овај само утолико вреди и само утолико има свога смисла, уколико је у служби вечног живота.

Из вечног живота и наш пролазни земаљски живот црпи своју снагу. Кад се пресеце веза са тим извором, онда и наш земаљски живот усахнује. Видови смрти су различити, као и тренуци кад нас она погађа. Умире се у петог, десетог, двадесетог и којој све не години живота. Кад би наш земаљски живот могао вечно да траје, онда би још и ардело за њега толико страховати.

Парадоксално је али истинито, да човек живи само онде и утолико уколико је у стању да у себи савлада страх од смрти. Зато и живи само онај ко је готов да умре. То важи како за појединца, тако и за народ. Зато је најглавније остати веран себи, својим идеалима, светињама својим и народним, и веровати и уздати се у Бога. Зато је и речено: „Тражите царство небеско, а остало ће вам се све додати“.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

На свим фронтима су немачки војници доказали свој високи морал

(Фото: СС-ПК-Фабигер)

Словена значи учествовати у најсрамнијом обмани Словена, значи зомоћи њихово увлачење под господство диктатуре комуниста... Уверење да борити се под заставом комунистичке партије, значи борити се само за господство једне групе људи над радничком класом и пролетеријатом...

Пошто је М. Поповић навео много случајева злочинске делатности комуниста, изнео неморалан живот њихових вођа, њихову сарадњу са србоубицама, он чини апел на све Србе да обнове јединство српског националног фронта, завршавајући свој говор, своју исповест, овим речима:

„Породица, Крсна слава, петковна традиција, слобода, династија и наш вољени Крах нека нас повежу на форнту где се једном за вазда и задњи пут решава судбина нашег возеног Краља, наше љубљене слободе и наше драге породице. Лењин је 1917 године говорио: „Комунистима требају три ствари: „Оружје, оружје и опет оружје!“ Ја вам са овог места говорим:

и српском народу требају само три ствари, а то су:

Јединство, јединство и само јединство!“

Публика је са великим одушевљењем поздравила овај позив на јединство, као што је и у току предавања у више махова испољавала своје одобравање.

Овако искрена и отворена исповест једнога интелектуалца пред широм публиком оставила је дубак утисак, тако да ће предавач поновити своје предавање.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

Уредништво и Администрација Престолонаследников трг Бр. 43у партер (Терезије), ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100, Тел. 21-772. Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Пресе“ а. д. Влајковићева 8.

КУЛТУРНА

И ПОД НАЈТЕННИМ ПРИЛИКАМА КУЛТУРНА МИСИЈА И ДАЉЕ ИДЕ СВОЈИМ ПУТЕМ

Најновији српски роман из пера једне жене

Ових дана у издању Југоисток изишао је роман Вечна тревња написан из пера једне жене, г-ђе Олге Срдановић-Бараћ.

Родом из Панчева из честите српске породице др. Бараћа, високо школована, Олга Срдановић-Бараћ, до сада је била позната по својим стручним научним прилозима и по ситнијим књижевним радовима.

Вечна тревња је њен први већи књижевни рад, сада већ стављен под суд читалаца.

У овим тешким данима, када просечном човеку изгледа да је борба за живот једини циљ, за изузетну похвалу су сви они виши напори, виши циљеви, виша воља — наиме херојски подвиг на пољу културе, чиме се наставља наш духовни живот, наше духовно стваралаштво.

И баш када су наши културни радници, бар добрим делом ратним приликама изнурени и малаксали да перо не могу узети у руку, српске образоване жене умеле су да се усредсреде, да поред свакодневне животне борбе приме и борбу вишега стила, да пишу, да стварају.

Олга Срдановић-Бараћ припада фаланги оних наших жена које нису клонуле, већ напротив снажно и искрено узеле перо у руке — наставиле традицију српске књижевности.

Тај морални подвиг можда је већи и од саме естетичке побуде, јер посведочава вољу да се својој непосредној околини да духовног потстрека, да се јасно и разговетно каже и да у најтежим животним приликама свој позив не треба напустити.

Овај најновији српски роман уствари је психолошка расправа о преображају једне младе девојке, која је живећи размажено у имућној породици, додиром са једним трезвеним човеком напустила свој празни живот, одала се науци и конструктивном раду, пречистила са многим својим заблудама и срећу схватила у раду и решавању горућих дневних проблема.

Олга Срдановић-Бараћ је млада списатељица, али већ својим првим објављеним романом она даје доказе о озбиљном познавању женске психе о лепом, тачном и коректном писању, а поврх свега рутинирану уметност у такозваној морализацији књижевности.

Вечна тревња су роман који је написан на начин који има свога непосредног дејства, наиме, пси-

холошки је продубљен, добре је композиције, читаочеву пажњу стално држи у запетости.

Некада је и нашим опробаним књижевницима и то у срећна времена, требало и времена и напора да од приповетке пређу у роман.

До сада, такорећи непозната, Олга Срдановић-Бараћ, иако још врло млада храбро се подухватила посла који је са успехом решила.

Вечна тревња су роман пун паметних опажања, тежњи ка дубини, са скривеним лепотама али ипак један прилог српској романописачкој грани. На основу тога свога првог књижевног дела, Олга Срдановић-Бараћ има права и дужност да и даље истраје на трновитој стази којом греду Исидора Секулић, Десанка Максимовић, Јела Спиридоновић-Савић — фаланга жена које су својим опробаним даровима тако лепо и тако пристојно обогатиле српску књижевност.

М. Р.

ШТА ЈЕ ВИЗАНТИЈА ДАЛА СРБИМА

У Средњем веку Срби су били на висини свога доба

Познати византолог Шарл Дил, који је са великим уметничким даром писао о византској култури и чија су нека дела и код нас преведена, пишући о утицају Византије на балканске државе, каже да је Византија балканским државама дала:

- 1) хришћанство,
- 2) јелинску културу.

Што се тиче религије, вере, то знамо да су балкански Словени добили писмо од браће Св. Ђирија и Методија, али да су хришћанство примили на својим језицима и хришћанску цркву постепено развијали у своје народне цркве и да је српску самосталну цркву организовао Сава Неманић.

Што се тиче јелинске културе, Срби су и њу прихватили, што сведочи Стара Српска Књижевност, нарочито списи Константина Филозофа, у којима се види да је он познавао и читао велике грчке филозофе Аристотела, Платона и друге.

Исто тако у српским средњовековним зборницима често се налазе мисли и афоризми старих грчких филозофа, а српска Академија Наука већ одавно је издала дело Разум и филозофија у Старој Српској Књижевности, дело из којег се прекрасно види како су наши стари са великим разумевањем преводили класичне грчке филозофе.

Тачно је, дакле, тврђење Шарла Дила да су Срби у средњем веку били на висини свога доба и да су и хришћанство и хеленизам неговали као најмодерније духовне покрете свога доба.

Из циклуса ПАНОНСКЕ ЛЕГЕНДЕ

ПРЕТЦИ

Подоше мрки с падина Балкана
сред насмејаних алфелдских равница,
с орлујских крша и пустих литица
у масне доље сврака и гаврања.

И од ледина, бара и мочвара
створише плодне њиве и орања
за жетве, бербе, беде и блистања
од колиба до божанских олтара.

И борише се за части и славе,
за име Христа и Светога Саве
од Анкаре до Беча и Будима.

И оставише наук пасовима
страдања што се на крсту посвети,
херојства што на мачу зна срце понети.

ПОТОМАК

Ја сам потомак тих бунтовних раса,
што их живот пљачка, што их небо куне,
што пуне гробља у којима труне
сва патња људска незнана без гласа.

Често у болу без утехе спаса
у тупој ноћи изненад ми суне
и на душу ко тешки облак груне,
громовит тресак бескрајних таласа —

крик мученика, жртава, робова,
нечувен тутањ безбројних гробова
што мазду траже од небеса злобних!

И пламен сукће с гломача страхоћних,
док где, спрам њега покољења газе
косовском крвљу прскане Вечне Стазе.

СВЕТ. СТЕФАНОВИЋ

АНТОН БРУКНЕР

Антон Брукнер је један од типично националних композитора у чијим се делима огледа љубав за родну грудом и богатство народних мотива. Поред га много са Шубертом јер су им инспирације исте а и начин изражавања необично близак.

Брукнер је дете Аустрије. И то баш оне, толико веселе и опеване у безбројним мелодијама. Дете романтичног Ансфелдена, где је рођен 1824 год. у првој половини септембра. Отац му је био сеоски учитељ и од њега је Брукнер добио своје прво образовање.

Веомо млад остао је без родитеља и заузимањем сродника одлази у Св. Флоријан где га примају у деци црквени хор. У овом најлепшем барокном манастиру јужне Немачке, опкољен величанственом природом и тишином проводи Брукнер своје прве младићске дане. Ту завршава учитељску школу и вредно се баца на проучавање науке о контрапкту и свирање оргуља.

Већ тада очарала су га Вагнерова дела. Проучавајући опсежне партитуре овог мајстора он је већ у себи израђивао темеље музичког укуса. Једном приликом је упркос забране побегао у Беч где се давао Вагнеров «Тристан». То је био његов велики уметнички доживљај и непосредни узрок да Брукнер за своју професију изабере музику.

1855 год. постао је органиста катедрале у Линцу. До скоро четрдесете године он ради вредно на контрапкту код тада најчувенијих професора Зехтера и Кицлера. 1867 постаје Брукнер органист, професор за контрапкт оргуље и композицију на бечком конзерваторијуму. 1891 постао је почасни доктор бечког универзитета.

Умро је 11 октобра 1896 у Бечу. Његово дело се састоји из 9 симфонија, неколико миса, једног Тедеума, мноштво псалми, квартета једне увертире и хорских дела.

Антон Брукнер спада у ред оних музичара чије дело поред све истинске лепоте и вредности није наишло на право разумевање. Врло мало година после његове смрти био је скоро заборављен. Ова жалосна чињеница може се тумачити једино мноштвом нових симфоничара чија реформаторска

музика обузима духове у толикој мери да се све «старо» запоставља.

Нешто касније (Бетовенов музички геније је већ увелико владао масом) публика понова тражи дела са националним мотивима. Музику која одише здравим народним духом. Из преграда музичких библиотека понова се извлаче прашњаве партитуре Брукнерових дела и замахом диригентске па-

ИЗ КУЛТУРНЕ ИСТОРИЈЕ

ЗМАЈ ЗА ФИЛИПА ВИШЊИЋА

На гроб највећег српског гуглара и „песника ослобођења Србије“ Филипа Вишњића, који је умро 1834 године у селу Грку, налазе се ови стихови Змајеви:

Благо гробу и у таму што се
Где кандило придаљују нара-
Кандило је жар што српске гру-
Вишњић га је чув'о да се не
Ми ти гробу камен дасмо. То
Венац прави твојој слави јоште

ОСНИВАЊЕ ТЕКЕЛИЈАНУМА

У своме задужбинском писму од 21 августа 1838 године, велики српски добротвор Сава Текелија каже да оснива Текелијанум „за вјечноје обиталиште убогих учеников, у Всеучилишту у Пешти приходјашких... а на сохраније, содержаниј еи надсмотреније придајем књижевном заведенију... потврђеном Содружеству Матица Србска, стим обаче писменим израженијем и условијем, да на Србске Јуноше, у истом дому сушче, и наука ради у Пешту приходјашче приљезно надзираније као и за самим дом попеченије имати препоручујем, и вовјеравам...“

лице понова потакоше у свет топли и снажни тонови његових симфонија. Брукнер се опет изводи са успехом равним ранијима. Концертне дворане се пуне. Само манастири остадоше му верни још од раније. Тамо Брукнерово дело није престало да живи ни једног момента. Његове свечане мисе изводиле су катедрале о празницима а дечији гласићи су високо до испод сводова узносиле побожне и дирљиве тонове црквених композиција.

Брукнер је ускрсао. О њему се поново пише и говори као некад за живота док је становао у дворцу Белведере окружен обиљем и сјајем. Али значајно је да их ни тада није много који су схватили сву величину Брукнеровог талента и сав значај који су његове симфоније имале за човечанство. Брукнер је своје симфоније писао на један необично лак и течан начин. Веомо разумљиво казивао је он дубоке и тешке ствари. Свака његова симфонија почива на једној великој мелодиској теми. Оркестрација му је необично густа и интересантно комбинирана. Врло позната је његова «Романтична симфонија».

На основу једне топле, сањалачке мелодије пуне детиње побожности надовезује се веомо хармонична радња. Он не воли сензације у музици и оне код толиких музичара омиљене дисонанце код њега не налазе уопште примене. Богатство његова музичка стила показује се нарочито у необично финим адајима и прелазима.

Брукнер воли молске скале, уопште нежне тонове и акорде који се расипају у преливању. Он је у основи сав романтик. Лепу мисао обуи у лепо одело, то је био његов принцип. Што значи замислити лепу радњу и дати јој лепу музику. Лепу у том смислу да буде разумљива и да дира свачије срце. Онага који је високо музички образован а у истој таквој мери и онага који о музичким тајнама нема појма.

Један савремени критичар врло интересантно обележава његово дело. У једном чланку где га пореди са Вагнером он каже: «Кроз Вагнерова дела говори Бог, док Брукнер кроз своја дела говори Богу. То је најузвишенија молитва коју сам чуо...»

С. БОГОЈЕВИЋ: ЦРТЕЖ

НАШ МОНАРХИЗАМ

Мало је народа на свету, код којих је тако и толико уплетено име владара, цара, краљева и кнежева у целокупни народни живот, колико је то код Срба. Зато огромни значај и пун појам означава реч краљ. То је иза речи Бог најсадржајнија наша реч.

Било је истина историских периода када Срби нису имали владара, не никада по својој вољи, него по неумитности догађаја. Тада је народ чезнуо једнако за својом слободом, за својом отаџбином, колико да добије све владаре а преко њих обнови „доба цароставна“.

Цела наша народна поезија скоро је песма о нашим славним владарима. Те су песме дизале дух једног народа који је себе називао „царски сој“, који је у својој традицији везао себе крвно за старе владарске куће. Зато тежња за обновљењем царства Душанова, отуда цар Лазар „честито кољено“, „српска круна златна“. Отуда убоги босански сељак као највећу жељу наглашава, да се од два мала српска краља створи један осредњи цар „Јер су се Срби зажелели цара“. Само људи тако духовно припремљени, видели су пред собом Марка Краљевића за време једне борбе Балканског рата. Отуда и свакодневна појачавана љубав народа српскога у овим тешким и бурним данима данашњице за свога краља, јер у њему гледа оличење свих својих тежњи, своје среће и будућности.

Краљ је симбол нације и њене снаге. „Без Краља ништа не ваља“. Никакав други облик владавине, никаква друга личност не може заменити краљевство и Краља. У његовој личности су синтетизирани атрибути који су нераздвајни од народних атрибута. Зато Србин није могао никад примити владаре туђе крви и туђе културе, као њему суседни народи. Он зна да онда када нема владара, нема ни њега — народа као слободног и моћног. А Срби су народ пун духовне снаге и ведро погледа у будућност. Свак ко разуме ову тежњу Србинову јасно му је, зашто је Србин толики противник комунизма и сваког страног новачења; а зашто воли свога Краља чува и крије, онамо где су за-

браћене његове слике, као освештене ствари, са поносом их гледа по својим домовима и јавним местима; моли се Богу за Краља свога и кличе му „живео“ чак и када види смртни час пред очима.

Целокупни период славне српске прошлости и српске државности јесу биографије „српских оладара, изградитеља и задужби нара српске културе. Све што имамо велико показати свету створили су наши владари, почевши од Студенице и манастира Хиландара па до Краљевог Опленаца. Владари су помагачи просвете и књижевности а понекад и сами књижевници. Љубав наших оладара према народу свом, била је љубав родитеља према деци својој. На славама и свечаности српских владара „поред ветвожа једну софру чине „нишчи и убоги“, „књасти и слијепи“.

Владарски двор је народна кућа и владар је онај који синовски бли над свима од пастира до великаша. Само код нашег народа је срећа појединаца условљена добром владара у познатом поздраву: „Добро сам у здравље господара!“ Јер док је господар добро, добро је и народу и држави и појединцу. Ми смо били савременици оног великог плача, оне огромне туге и жалости приликом Марсељске трагедије. Зар се онде није очитовао наш бол, као бол сиротиње за изгубљеним родитељем. Странци који су нас посматрали, чудили су се толикој љубави према владару: Тако није било само тада, стари наши споменици сведоче да је тако било пре више од пет стотина година, када је умро Деспот Стеван Лазаревић. Море суз потекло је српском земљом.

Ми смо и сада исти они Срби са истим осећајима и истом одашношћу коју су Срби увек гајили према својим краљевима — владарима. Не могу нас кренути другим путем никаква туђа мишљења, ни рушилачке идеје, ни антимонархистички насртај од туђинаца што немају наша знања о владару, па у својој злудости хоће да опусте српско племе, да му опљачкају све што је код њега свето и честито, освештано вековним традицијом; а

потврђено као добро безбројним примерима.

Српски народ бранећи данас своје име, своју веру православу, своје обичаје, своју културу и морал, брани од међународних хијена комуниста и свога Краља као заточника и заштитника свих ових вредности. У одбрану Краља и за осигурање његовог престола пало је у овом времену на стотине хиљада Срба. Од те љубави не може се већа показати. То је вековна српска одбрана увек истих идеала. У тој одбрани Србин се челично и духовно дизао да је сигуран и данас у борби за одбрану свога Краља и своје националне постојаности.

В ВЛАХОВИЋ

ВРБА С

Носи српска реко крв наших синова —
Јер крваве реке свуд су наше међе,
Мачеви убица свуд су истог кова —
Сад носи унук куд носаше пређе.

Прими крв нејачи у светле ти пене,
Сто пута је и пре за те умирала.
Да је не полочу погане хијене,
Да не метну у њу отрова и кала.

Наше су победе и заставе наше,
Твој велики завет гордости и беса.
Једино у теби што се огледаше,
И једино овде дигле до небеса.

Беше тада славна а сад си исвета,
Певај ова крвава кроз њиве и луге
Наша звезда славе сад и даље цвета
Пре свачији сужањ нег ичије слуге.

Носи мора крви да их не покраду
Носи, реко српска крв невиних жртви
Радосне победе хероји нам даду,
Али страшну правду извојув мртви.

На бранику отаџбине

ПОЗДРАВ СРПСКИХ ДОБРОВОЉАЦА БРАЋИ У ЗАРОБЉЕНИШТВУ

Обраћамо се ми српски добровољци, који три године носимо тешки терет борбе за спас и опстанак српскога народа, вама нашој драгој српској браћи у заробљеништву.

Обраћамо се вама својој српској браћи којима су мрачне силе избиле оружје из руку и онемогућиле да бране отаџбину када је она бачена у рат. И посвећујемо вам да смо од вашег одласка примили тешку борбу и да је још увек водимо не за себе и не због себе, него због српскога народа и Србије.

У тој борби постигнули смо не

колико крупних резултата без којих би данас Србија била гробље.

Очували смо биолошки српски народ од страшног уништења које му је грозило са свих страна одржали смо високо српску националну заставу коју је развио генерал М. Недић; учинили све да се национална свест српскога народа разбуди, да у њему проговоре поново наше исконске животне снаге; жртвовали смо се и сејали гробље по Србији да би било што мање народних гробова и што мање попаљених и уништених села; умирали смо да би

идеја Србије живела и разупљивали се на тешки крст страдања да би се народна страдања умањила; проносили смо широм целе српске окрвављене и разорене земље успомену на Краља Петра II и гинули са његовим именом на уснама.

Као стихија супротставили смо се бољшевичкој немани у коју се сјатило све оно што је исконски било и остало антисрпско. И што данас Србија живи и што се Краљево име у њој несметано помиње, што се српски национални дух разраста, и што се српски народ све више буди — добрим је делом заслуга наших патих другова.

Ми смо повели величанствену борбу васкрса и препорода Србије. Ми смо срушили многе обмане и заблуде и одавно неустрашиво гледамо стварности у очи. Видимо борбе које нам још претстоје, али верујемо да ћемо и те борбе победоносно завршити. Вас, браћу у заробљеништву, поздрављамо са борбеним покликом и заветом да у борби за част и славу Краља и Србије нећемо малаксати. Ми, синови и браћа, оних који су у заробљеништву жељно очекујемо ваш по вратак који ће оснајити и ојачати српски национални фронт.

Живео Краљ Петар II и Српски народ на свим странама васколиког Срвства.

Живели нам дуго и дуго и ви браћо наша!

МОЛИТВА

Помилуј, Свемоћни, неvine што гину,
Теби су пружене њине чисте руке.
За Твоју су они пали величину,
На Твој принели све сузе и муке.

Свака беше за Те рана која тишта,
И свака реч ехо Твога страшног слова.
И сад Ти кличу — само с губилишта
И сад су нам гробља већа од градова.

Благослови, Благи, оне што су пали,
Под нож кривоклетца у подножје Крста.
Ни велики претци нису друго знали,
Тим путем у сенци Твог великог прста.

Благослови, Добри, њихов пут што сјаји,
Трубу мртвих, увек пуну Твога даха.
И на вечној бразди њених корачаји,
Мач мртвих позлаћен златом Твога праха.

Један одред добровољаца се враћа после успешне борбе против Титових банди